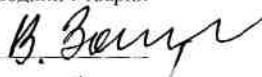

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

Затверджено на засіданні кафедри біології людини і тварин
«31» серпня 2010 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри доц. В.М. Закалюжний

Затверджено на засіданні кафедри екології та охорони довкілля
«31» серпня 2010 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри доц. Н.О. Смоляр

Затверджено на засіданні кафедри ботаніки
«31» серпня 2010 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри доц. Онішко В.В.

Погоджено на засіданні методичної комісії
природничого факультету

«31» серпня 2010 року (протокол №1)

Голова методичної комісії доц. О.Я. Рибалка

Проректор з науково-педагогічної
роботи проф. Б.В. Год

Робоча програма
виробничої педагогічної практики
студентів заочного відділення
природничого факультету

Спеціальностей:

7.010103 Педагогіка і методика середньої освіти.

Біологія. Практична психологія

Біологія. Основи аграрного виробництва

Освітньо-кваліфікаційний рівень:

Спеціаліст

Полтава 2010

Робоча програма виробничої педагогічної практики студентів заочного відділення природничого факультету /Укладачі А.Г. Бажан, Н.О. Гуріненко. – Полтава: ПНПУ, 2010. – 26 с.

Робоча програма виробничої педагогічної практики студентів заочного відділення – майбутніх спеціалістів природничого факультету містить комплекс усіх видів вимог, роз'яснення особливостей організації, методів контролю та звітності. Подається також список рекомендованої літератури для студента-практиканта.

Затверджено вченою радою природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, протокол № 1 від «31» серпня 2010 року.

Рецензенти:

- М.В. Гриньова** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;
- І.О. Козак** – методист біології та основ здоров'я природничо-математичного відділу Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Полтава)

ЗМІСТ

виробничої педагогічної практики студентів

Практика студентів заочного відділення природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка є невід'ємною складовою державних стандартів освіти.

Педагогічна практика майбутніх спеціалістів посідає у загальній системі практичної підготовки вчителя особливе місце. Вона являє собою завершальний етап професійно-педагогічного і спеціального формування майбутнього вчителя середньої школи. У процесі цих видів педагогічної практики виявляються, шліфуються та синтезуються знання, уміння і навички, набуті студентами впродовж усього періоду навчання в педуніверситеті. При вирішенні практично-дослідницьких завдань перевіряється підготовленість майбутніх педагогів до самостійної професійної діяльності у школі, до виконання ними біфункціональної ролі вчителя сучасної школи, сутність якої полягає в оптимальному поєднанні функціональних обов'язків учителя-предметника і вчителя-вихователя. Практика студентів V курсу велика за обсягом, глибока і різноманітна за своїм змістом. Студент-практикант потребує кваліфікованої допомоги й об'єктивної оцінки як у здійсненні навчальної, так і виховної роботи. Тому доцільно й надалі діяльність майбутніх спеціалістів у школі умовно розділяти на практику зі спеціальності, якою керують методисти з фахових предметів та педагоги-фахівці, практику з виховної роботи, керівництво якою здійснюється викладачами предметів психолого-педагогічного циклу і досвідченими класними керівниками.

Мета і завдання педагогічної практики

Мета. Виробнича педагогічна практика на V курсі (студентів заочного – майбутніх спеціалістів) проводиться з метою поглиблення, вдосконалення і закріплення здобутих теоретичних знань, отриманих студентами під час навчання в університеті, набуття й удосконалення практичних навичок і умінь за певним фахом для прийняття самостійних рішень в умовах конкретної роботи, оволодіння сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії та формування в них умінь застосовувати набуті знання у навчально-виховній роботі з учнями, оволодіння професійним досвідом та формування готовності студентів до самостійної діяльності за фахом, а також збір та опрацювання матеріалів для написання курсових та кваліфікаційних робіт (бакалаврських, дипломних, магістерських).

Практика повинна підготувати студентів до професійної діяльності вчителя середньої загальноосвітньої школи (шкіл нового типу), розвинути комплексні професійно-педагогічні вміння.

Під час практики студенти виконують функції вчителя-предметника та класного керівника.

Завдання практики

1. Актуалізувати опорні знання студентів з психології, педагогіки і фізіології дітей і підлітків та, спираючись на них, навчити студентів проводити навчально-виховну роботу з учнями з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей.
2. Підготувати студентів до проведення різних типів навчальних занять із застосуванням різноманітних форм, методів і засобів навчання.
3. Озброїти студентів умінням спостерігати, аналізувати навчально-виховну роботу, яка проводиться в школі з учнями.
4. Розвивати й закріплювати в студентів любов до педагогічної професії, до вивчення передового педагогічного досвіду, стимулювати прагнення до вдосконалення власних педагогічних здібностей.
5. Прищепити студентам навички уважного ставлення до особистості школяра, охорони його здоров'я.
6. Забезпечити єдність навчального, практичного і наукового компонентів у підготовці майбутніх учителів.
7. Розвивати у майбутніх учителів прагнення до самовдосконалення і професійного самотворення, сприяти побудові перспектив професійного самозростання.

Види робіт, які виконуються під час практики

- Вивчення класного колективу з метою діагностики та проектування перспективи їхнього розвитку та виховання;
- визначення конкретних освітніх, виховних і розвиваючих завдань, навчальних занять та позакласної роботи з учнями;
- здійснення тематичного та поурочного планування;
- підготовка та проведення навчальних занять різних типів;
- обґрунтований вибір та застосування форм і методів навчання, використання різноманітних засобів навчання;
- вивчення передового досвіду роботи кращих учителів школи, традицій педколективу;
- знайомство з різними видами шкільної документації;
- проведення позакласної роботи з хімії/біології;
- здійснення науково-дослідної роботи (педагогічний експеримент та спостереження, що є основою дипломних робіт спеціалістів);
- виготовлення наочних посібників та дидактичних матеріалів для поповнення матеріальної бази шкільних навчальних кабінетів;
- відвідання та аналіз уроків і позакласних заходів учителів хімії, біології, студентів-практикантів протягом усієї практики.

Організація проведення практики студентів V курсу

Студентам заочної та екстернатної форм навчання, які працюють за фахом, зараховується виробнича практика за наявності завіреної ксерокопії трудової книжки, відповідної довідки (у випадку сумісництва) та характеристики з місця роботи з якісною оцінкою його діяльності

Студенти, які не працюють за фахом, повинні самостійно підбрати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання. У цьому випадку, студент повинен здати на розгляд заяву на проходження практики та відношення з базового закладу, в котрому адміністрація бази практики гарантуватиме створення необхідних умов для виконання студентом програми практики. Студенти-заочники проходять виробничу практику без відриву від виробництва в ЗНЗ за місцем проживання чи майбутнього працевлаштування та отримують диференційовану оцінку, яка виставляється керівником практики у заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку студента.

Практика студентів V курсу проходить у 10-11 класах. В одному навчальному закладі може проходити практику така кількість студентів, яка рівна числу відповідних класів. Перед початком педагогічної практики видається наказ про її проведення, в якому затверджується розподіл студентів-практикантів по школах, призначаються методисти.

Під час виробничої практики студенти ознайомлюються зі специфікою роботи базового закладу, відвідують усі уроки і позакласні заходи у класі, за яким закріплені і до кінця першого тижня складають графік своєї роботи на весь період практики.

Напередодні практики на факультеті проводиться настановча конференція з виставкою зразків необхідної документації, методичної та спеціальної літератури. Конференцію організовують деканат, факультетський керівник практики, методисти.

Мета конференції – ознайомити студентів із завданням і змістом практики, графіком проведення консультацій викладачами факультетських кафедр, звітною документацією студента-практиканта та термінами її подання, критеріями оцінки педпрактики.

Зміст педагогічної практики

Перший тиждень практики – це адаптація студентів до нових умов; вивчення організації навчально-виховного процесу в школах. Протягом цього тижня студенти не проводять уроків і виховних заходів.

У перший день практики студент-заочник здійснює загальне ознайомлення зі школою, директором та його заступниками, визначається, у яких класах та в кого з учителів буде практикувати студент. Для проведення позакласної виховної роботи кожен студент закріплюється за певним класом. На V курсі вони працюють помічником класного керівника старших класів. Цього ж дня студенти вивчають розклад уроків та розклад дзвінків, здійснюють перше знайомство з класом, беруть список учнів для того, щоб до кінця тижня вивчити прізвища і знати кожного школяра закріпленого класу; складають план роботи на весь період практики та визначають з учителями-предметниками, які наочні посібники та дидактичні матеріали необхідно виготовити.

За перший тиждень практики студентам необхідно:

- вивчити діючий у школі навчальний план і навчальні програми з предметів своєї спеціальності (біологія та у практичного психолога школи), здійснити аналіз тем і розділів шкільної програми на період практики, актуалізувати власні знання, що стосуються цих тем;
- вивчити тематичне та поурочне планування вчителів;
- з метою вивчення класу відвідати у закріпленому класі якомога більше уроків усіх учителів;
- відвідуючи уроки вчителів фахових предметів (біології), студенти з'ясовують методи, прийоми та засоби навчання, способи активізації пізнавальної діяльності учнів, характер спілкування з учнями тощо;
- вивчити матеріально-технічну базу, дидактичну оснащеність кабінетів біології;
- дізнатися, яка позакласна робота з цих спеціальностей проводиться в школі, яким видам індивідуальної, групової та колективної позакласної роботи надається перевага;
- спланувати позакласну роботу з предметів під час проходження практики;
- розпочати вивчати передовий педагогічний досвід учителів школи.

Під час проходження практики студенти стають рівноправними членами педагогічного колективу, у повному обсязі виконують усі функції вчителя. Тривалість практики майбутніх спеціалістів 4 тижнів. Усі уроки, проведені студентом, вважаються заліковими (мінімум 5 уроків).

Крім того, практиканти проводять позакласну роботу з предмета (вечори, засідання гуртка, випускають стінгазету тощо).

Встановленими видами **звітної документації** за виробничу практику студентів заочного відділення природничого факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка є:

1. Характеристика студента-практиканта із школи з оцінкою за практику та за підписом директора і печаткою школи.
2. Характеристика на клас \10 (11) кл.\, складена студентом-практикантом, погоджена і підписана класним керівником.
3. Опис передового педагогічного досвіду учителя школи.
4. Мінімум 5 розгорнутих конспектів різних типів уроків з короткою анотацією та оцінкою учителя чи завуча (*Увага! Темі уроків повинні відповідати програмі на час проходження практики*).
5. Сценарій виховного заходу з предмета з короткою анотацією та оцінкою вчителя чи завуча.
6. Сценарій позаурочного виховного заходу з короткою анотацією та оцінкою вчителя (класного керівника) чи завуча.
7. Унаочнення, дидактичний і демонстраційний матеріал.
8. Звіт практиканта про практику (див зразок у додатку).

Під час відвідування занять учителів-предметників здійснюється їхній аналіз та записується у робочому щоденнику.

Після закінчення практики оформлена належним чином характеристика на студента-практиканта з диференційованою підсумковою оцінкою, виставленою методистом факультету, зберігається в особовій справі студента.

Методисти практики

Методисти від кафедр:

- беруть участь у настановчій конференції;

- проводять інструктаж з техніки безпеки та охорони праці зі студентами перед початком практики;
- співпрацюють при необхідності з керівниками від бази практики;
- консультують студентів щодо виконання завдань із практики;
- відповідають за своєчасну здачу звітної документації факультетському керівникові практики;
- при підбитті підсумків практики оцінці підлягають усі види навчально-виховної діяльності студента-практиканта (практика не може бути зарахована лише на підставі оцінок за залікові уроки);
- перевіряють звітну документацію студентів, оцінюють результати практики за зданою ними документацією, виставляють оцінку у відомість та у залікову книжку студента.

Студенти факультету при проходженні практики зобов'язані:

- брати участь у настановчій (підсумковій) конференціях із питань організації педпрактики;
- до початку практики одержати у керівника практики від університету консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- прослухати інструктаж з техніки безпеки та охорони праці перед початком практики;
- виконати у повному обсязі усі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики і вказівками її керівників;
- своєчасно прибути на базу практики;
- суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і розпоряджень адміністрації закладу, де проходить практика;
- протягом першого тижня практики разом із учителем чи завучем школи розробити планування навчально-виховного процесу в закріпленому класі на період практики;
- вчасно оформляти документацію і зберігати її на робочому місці та своєчасно здати керівникові практики;
- студенти не допускаються до проведення уроку, заходу, іншого виду діяльності без конспекту, сценарію, завізованого учителем, вихователем або завучем ЗНЗ;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- представити унаочнення, дидактичні матеріали педагогічної практики;
- в перші дні зимової сесії після проходження практики подати звітну документацію і протягом перших 10 днів після виробничої практики захистити результати практики із диференційованою оцінкою.

Вимоги до підготовки та проведення уроків студентами під час практики

I. Студент-практикант готує розгорнутий конспект уроку. Перший конспект уроку студент складає при допомозі вчителя-предметника, а наступні – самостійно, узгоджуючи їх з учителем.

II. Для ефективного проведення уроку студент повинен:

- досягти повного володіння науковими знаннями, що становлять зміст уроку. Тільки за такої умови увага студента буде зосереджена на методиці проведення

уроку, на активності і пізнавальній діяльності учнів, а не на змісті навчального матеріалу;

- вивчити навчальну програму з метою з'ясування місця і значення навчального заняття серед інших занять з даної теми, вивчити обсяг програмних вимог, що будуть реалізовані на уроці; встановити основні поняття, що вперше формуватимуться на уроці, а також поняття, формування яких здобуде подальший розвиток;

- вивчити і проаналізувати матеріал уроку в шкільному підручнику, опрацювати методичну літературу з теми уроку, зіставити його з рівнем підготовки та розвитку учнів, визначитися з типом уроку чи іншим видом заняття;

- визначити мету обраного навчального заняття, продумати необхідне методичне забезпечення, методи й методичні прийоми, засоби навчання, дидактичні матеріали, міжпредметні зв'язки, форми організації навчальної діяльності учнів;

- під час підготовки до уроку студентів особливу увагу слід звернути на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів. Слід пам'ятати, що знання, здобуті учнями самостійно, набагато міцніші, ніж отримані при допомозі вчителя;

- з'ясувати використання можливостей кабінету при проведенні заняття;

- підготувати та перевірити необхідні для уроку засоби наочності.

III. Після підготовки до уроку студентів доцільно подумки провести "генеральну репетицію" ходу уроку у відповідності з планом-конспектом. Це означає, що необхідно продумати послідовність, дидактичну і педагогічну цінність кожної дії спільної діяльності вчителя і учнів.

IV. Підсумковим етапом підготовки студента до уроку є коректування плану-конспекту вчителем-предметником чи методистом.

V. До проведення уроку студент-практикант допускається лише в тому випадку, коли його план-конспект уроку був заздалегідь *перевірений і затверджений учителем-предметником чи завучем.*

Дослідницько-експериментальна робота студентів під час практики

Педагогічна практика створює невичерпні можливості для проведення дослідно-експериментальної роботи студентів. По-перше, усі студенти, що виконують курсові чи дипломні роботи, під час педагогічної практики здійснюють педагогічний експеримент, збирають потрібні експериментальні матеріали, вивчають і узагальнюють передовий педагогічний досвід, вивчають шкільну документацію та матеріали діяльності учнів. Крім цього, кожний студент-практикант може використати педагогічну практику для вивчення окремих питань дидактики та конкретних методик навчання в реальних умовах навчально-виховного процесу. Результати такого дослідження можуть згодом бути оформлені у вигляді статей.

Примітка. Студент, який не виконав програму практики без поважних причин, не здав звітну документацію, отримує негативну оцінку з практики і відраховується з вищого навчального закладу. У разі несвоєчасного подання документації без поважних причин – оцінка знижується.

Витяг із розпорядження № 23 проректора з навчальної роботи Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка від 18.12.2002 року.

Схема аналізу відвіданого уроку

Школа _____
 Дата _____ Клас _____
 Кількість учнів за списком _____ чол. Присутні _____ чол.
 Предмет _____
 Прізвище, ім'я, по батькові учителя (студента-практиканта) _____
 Тема уроку _____
 Мета уроку _____

Зміст і хід уроку	Зауваження у процесі уроку

1. Прийоми роботи учителя та учнів

Учитель:

- бесіда (репродуктивна, евристична), розповідь, пояснення, інструктаж, лекція, демонстрація;
- опитування (усне, письмове, експериментальне, програмоване);
- використання дидактичного матеріалу (правильно, з помилками);
- керівництво самостійною роботою учнів на основі зворотного зв'язку.

Учні:

- слухають, коментують розповідь, пояснення;
- робота з літературою (підручником, додатковою літературою тощо);
- вправи (письмові, усні, лабораторні);
- розв'язування задач.

2. Розподіл часу за етапами уроку і видами діяльності

Затрачено часу на:

- організацію уроку _____ - закріплення вивченого на уроці _____
- опитування учнів _____ - виконання робіт творчого характеру _____
- повторення _____ - домашнє завдання _____
- пояснення нового матеріалу _____

3. Прийоми розвитку пізнавальних здібностей учнів

На уроці спостерігалось:

- самостійна робота учнів над новим матеріалом;
- елементи алгоритмізації; - пошукові завдання;
- проблемні ситуації; - частково-пошуковий метод;
- дослідницький метод; - елементи програмованого навчання;
- використання ТЗН.

Учні:

- користувалися порівняннями, конспектуванням, складанням довідок;
- проводили аналіз і синтез, здійснювали узагальнення;
- будували формально-логічну модель (прочитаного, почутого).

4. Показники наявності пізнавальних інтересів учнів

- емоційний відгук;
- зосередженість;
- захоплення процесом діяльності;

- прагнення за власним бажанням брати участь в обговоренні питання;
- активність протягом уроку;
- запитання вчителю, товаришам.

5. Рівень засвоєння знань учнями

- на рівні сприйняття, осмислення і запам'ятовування (репродуктивний);
- на рівні застосування знань в аналогічній ситуації (частково-пошуковий);
- на рівні застосування знань у будь-якій ситуації (творчий, дослідницький).

6. Контроль та оцінка роботи учнів

7. Характеристика особливостей даного уроку

8. Дотримання основних вимог до уроку і його результативність

- відповідність змісту принципам навчання і виховання;
- виховна направленість;
- поєднання принципу доступності з достатньо інтенсивною працею учнів;
- науковість: на рівні досягнень науки, основи якої викладаються, на рівні досягнень педагогіки, психології та передового досвіду;
- наявність прийомів, що розвивають розумову діяльність учнів;
- цільова установка уроку, його структурних частин;
- логічність уроку (методично виправданий набір прийомів);
- одноманітність чи різноманітність прийомів і методів;
- наявність міжпредметних зв'язків;
- зв'язок матеріалу, що вивчається, з попереднім і наступним матеріалом;
- наявність закріплення, повторення і узагальнення матеріалу;
- поєднання колективних, групових та індивідуальних форм роботи;
- рівень удосконалення знань: уточнення, поглиблення, розширення, систематизація, актуалізація, поєднання набуття знань і умінь з розвитком особистості, перетворення знань у погляди, переконання, науковий світогляд;
- якість знань учнів (свідомість, міцність, систематичність, об'ємність, мобільність);
- було опитано ___ чол. Одержали оцінки:
- 12 ___ чол.; 11 ___ чол.; 10 ___ чол.; 9 ___ чол.; 8 ___ чол.; 7 ___ чол.; 6 ___ чол.; 5 ___ чол.; 4 ___ чол.; 3 ___ чол.; 2 ___ чол.; 1 ___ чол.
- оцінки не об'єктивні ___ чол.
- завершеність уроку; - "психологічна готовність" учителя вести урок.

9. Домашнє завдання: обсяг, зміст, відповідність темі уроку, час, коли було задано.

10. Зовнішній вигляд, педагогічний такт, мовлення, комунікабельність учителя.

Загальна оцінка уроку: _____

Додаток 2

Самоаналіз уроку

1. Виконання вимог програми з предмета. Чи вдалося реалізувати поурочний план? Наскільки зміст уроку відповідає вимогам програми, чи були допущені відхилення? Якщо так, то чи були вони необхідними, чи випадковими? Оцініть оптимальність змісту уроку (об'єм, складність, науковість тощо).

2. Чи вдалося на уроці звернути увагу на формування загальнологічних умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки; спеціальних умінь і навичок ставити досліди, проводити спостереження, працювати з роздатковим матеріалом, загальнонаукових умінь працювати з текстом і позатекстовими

компонентами підручника? Якщо ні, то визначте причини невиконання цих вимог програми.

3. Вирішення основних освітніх, виховних і розвиваючих завдань. Подумайте, чи правильно були визначені завдання уроку? Чи вдалося пов'язати їх із завданнями попередніх і наступних уроків? Чи була досягнута основна мета уроку?

4. Обґрунтування вибраної структури і методичних прийомів ведення уроку. Якщо це традиційний комбінований урок, то обґрунтуйте.

5. Послідовність опитування, пояснення нового матеріалу, закріплення, узагальнення, домашнього завдання. Виявіть взаємозв'язок між метою уроку, його типом і етапами.

а. Чи вдалося вам витримати заплановану структуру уроку? Якщо ні, то чим це обумовлено?

6. Як вам вдалося при повторенні навчального матеріалу попереднього уроку продовжити формування провідних ідей курсу чи повторення було організовано на репродуктивному рівні? Чи використали ви основні положення поетапного формування понять при поясненні нового матеріалу?

7. Чи була можливість реалізувати міжпредметні зв'язки? Як ви їх реалізували?

8. На якому рівні було організовано закріплення і узагальнення вивченого матеріалу?

9. Чи відповідав обсяг і характер домашнього завдання віковим особливостям учнів? Чи було направлене домашнє завдання на закріплення основних питань теми, що вивчалася? Чи забезпечить його виконання більш якісне вивчення матеріалу наступного уроку?

10. Які методи і методичні прийоми були застосовані на кожному етапі уроку? Чи сприяли дібрані методи вирішенню завдань кожного етапу уроку?

11. Аналіз діяльності учнів на уроці.

а. Які форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці (індивідуальні, групові, колективні) були використані і чому?

б. Скільки учнів одержали оцінки за урок?

в. Як враховувалися особливості класу, рівень розвитку учнів при плануванні і вирішенні завдань уроку?

г. Як здійснювався диференційований та індивідуальний підхід до учнів?

д. Чи були моменти на уроці, коли учні лише пасивно були присутні на ньому?

е. Чи були втрати робочого часу на уроці? Чому це відбулося? Що необхідно зробити на наступному уроці для виправлення цього недоліку?

12. Найбільш типова помилка в роботі студента-практиканта полягає в тому, що він передусім за все продумує організацію власної діяльності на уроці, залишаючи без уваги діяльність учнів, відводячи їм роль пасивних слухачів. Щоб уникнути цієї помилки, складаючи план-конспект уроку, розділіть листок на дві частини. Перша - діяльність учителя, друга - діяльність учнів. Продумуючи структуру і працюючи над конспектом уроку, плануйте організацію навчальної діяльності класу. Постійно контролюйте себе запитаннями: "Я пояснюю, а що в цей час будуть робити учні? Я проводжу опитування, а чим у цей час зайнятий клас?"

13. Використання основного навчального обладнання. Чи вдалося вам ефективно використати обладнання, що є в кабінеті? Як ви використовували

Фонд передового (перспективного) педагогічного досвіду

Структура картки обліку передового педагогічного досвіду [96, с.126]

Прізвище, ім'я, по батькові автора досвіду
Стаж роботи автора досвіду
Адреса школи
Тема досвіду *
Короткий зміст досвіду **
Оцінка досвіду ***
Вид досвіду ****
Підпис автора досвіду
Підпис дослідника
Дата заповнення

* Тема досвіду обирається за його основоположною ідеєю відповідно до предмета дослідження досвіду (обов'язково узгоджується з автором досвіду).

** Зміст досвіду повинен бути стислим і містити чітку й логічну анотацію творчих знахідок та опис дій.

*** Основними критеріями оцінки передового педагогічного досвіду є актуальність та соціальна значущість, новизна і прогресивність, результативність і дійовість, стабільність і повторюваність, репутабельність і перспективність.

**** За характером і сутністю досвіду визначається його вид: зразковий (1) або новаторський (2): дослідницький (2а) чи раціоналізаторський (2б).

**План-схема вивчення й узагальнення передового (перспективного)
педагогічного досвіду [68, с.125]**

№ з/ п	Основні розділи		Пріоритетні методи та прийоми дослідження
	Назв и	Особливі моменти	
1.	Особистість вчителя	Короткі відомості про життя й педагогічну діяльність учителя. Особисті риси передового вчителя	Узагальнення всіх зібраних матеріалів про вчителя
2.	Професійні досягнення вчителя	Загальна характеристика успіхів учителя: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Якість знань, умінь і навичок його учнів; ▪ Рівень ефективності виховної роботи вчителя 	Аналіз успішності і поведінки учнів за підсумками семестру, півріччя, навчального року, психолого-педагогічні спостереження уроків, аналіз відповідей учнів на уроках. Індивідуальні бесіди з учнями, відвідування занять гуртків, виховних заходів, аналіз позакласних робіт та індивідуальних виробів учнів і т.ін.
3.	Сутність досвіду	Основна узагальнююча думка	Спостереження за діяльністю вчителя, аналіз основної документації з навчальної, виховної та методичної роботи вчителя, Бесіди із представниками адміністрації школи, учнями та батьками учнів, анкетування і т.ін.
4.	Професійне зростання вчителя	Самоосвіта. Оволодіння вчителем знань зі спеціальних та психолого-педагогічних дисциплін. Осмислення й узагальнення свого досвіду. Окреслення перспектив і шляхів професійного росту.	Бесіда з учителем, із керівництвом школи. Вивчення доповідей та інших матеріалів, з якими вчитель виступав на педагогічних читаннях, засіданнях методичних об'єднань і т.ін. Простеження залежності успіху в роботі вчителя від оптимально побудованої системи самоосвіти вчителя, місця психолого-педагогічних знань у професійному арсеналі педагога.
5.	Загальні висновки		
6.	Основні джерела, документи та матеріали, використані при виконанні дослідження.		
7.	Прізвище, ім'я, по батькові студента-дослідника.		

Звіт керівника виробничої педагогічної практики

(прізвище, ініціали керівника практики)

1. Назва практики за навчальним планом;
2. Терміни проведення практики, кількість тижнів;
3. Факультет, курс, група (и) , спеціальність, кількість студентів;
4. Керівники (методисти) практики;
5. Бази практики;
6. Кількість студентів, що проходили практику за розподілом університету та за місцем проживання й майбутнього працевлаштування (у випадку виробничої практики);
7. аналіз роботи студентів;
8. зведена таблиця результатів практики:

Група	Кількість студентів	«5»	«4»	«3»	«2»	Успішність	Якість
Усього							

9. зауваження, побажання, пропозиції.

Керівник практики

підпис

Прізвище, ініціали

Рекомендації до звіту студента-практиканта про виконання програми виробничої практики

У ході звіту студент розкриває:

- які уроки та інші форми організації навчання були проведені;
- які уроки були найефективнішими і завдяки чому;
- які виникали труднощі у підготовці і проведенні уроків та їх причини;
- які ефективні форми й методи навчання використовувалися під час практики;
- які були виготовлені засоби навчання;
- яка була проведена позакласна робота, її аналіз;
- яка проводилася науково-дослідна робота, її аналіз;
- участь в інших видах роботи;
- рефлексія і загальні висновки проходження практики, пропозиції вищу і школі з удосконалення педагогічної практики, пропозиції собі для саморозвитку і підвищення рівня професійної компетентності.

Матеріали та документи, що відображають та підтверджують процес підготовки та проведення студентом *навчальної, методичної та виховної роботи* в школі:

- списки літератури, ксерокопії статей, виписки з журналів (газет), інтернет-матеріали (із обов'язковим вказуванням джерела), що використовувалися студентом для підготовки, проведення уроків та позакласного заходу;
- фото та відеоматеріали з уроків та проведених виховних заходів;
- дидактичний матеріал та унаочнення до уроків та виховних заходів;
- проектні, дослідницькі роботи та реферати учнів;
- опис змісту та результатів роботи з проведених консультацій, додаткових занять, підготовки школярів до проведення позакласного заходу та інших форм роботи з учнями;
- опис проведеного заняття предметного гуртка, факультативу, організованої для учнів екскурсії;
- опис роботи з допомогою учням у випуску предметних газет, бюлетенів;
- опис проведених індивідуальних занять з обдарованими дітьми, перевірку робочих зошитів учнів тощо.
- результати науково-дослідної роботи студента на практиці (педагогічний експеримент).

Орієнтовна схема звіту студента-практиканта про виконання програми виробничої практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка
Природничий факультет

Кафедра _____

З В І Т

з виробничої педагогічної практики

(назва практики)

студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

в _____
(назва бази практики)

Терміни практики: з _____ по _____

Факультетський керівник

(вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)

Груповий керівник

(вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)

Полтава – 20_____

I. КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРАКТИКИ (до 0,5 стор.)

1. Кількість відвіданих уроків вчителя _____
2. Кількість відвіданих уроків студентів – практикантів _____
3. Кількість проведених уроків _____
4. Кількість проведених виховних заходів _____
5. Кількість проведених позакласних заходів (за фахом) _____
6. Кількість відвіданих виховних заходів _____
7. Кількість відвіданих позакласних заходів _____
8.

9.

10.

II. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА РОБОТА (до 1 стор.)

III. ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З ФАХУ (до 0,5 стор.)

IV. ВИХОВНА РОБОТА (1-1,5 стор.)

V. МЕТОДИЧНА ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА (до 1 стор.)

ВИСНОВКИ (до 1 стор.)

Дата

Студент (підпис)

_____ (Прізвище, ініціали)

Список рекомендованої літератури

1. Абрамова С. И. Тест для учащихся «Что вы знаете о табакокурении?» // Химия в школе. – 2009. – № 6. – С. 78.
2. Авдреева Н. Д. Ролевая игра // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 31-32.
3. Акимушкин И. И. Занимательная биология. – М.: Молодая гвардия, 1972. – 303 с.
4. Акимушкин И. И. Причуды природы. – М.: Мысль, 1981. – 240 с.
5. Александрова Т. К., Нефедова В. Е., Федорова Ж. В. Игра как средство активизации учебно-познавательной деятельности учащихся. // Химия в школе. – 1989. – № 2. – С. 59-63.
6. Анисеева Н. П. Воспитание игрой : Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 144 с.
7. Анисеева Н. П. Воспитание игрой: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 144 с.
8. Анисимова В. С. и др. Самостоятельные работы учащихся по анатомии, физиологии и гигиене человека. – М.: Просвещение, 1987. – 112 с.
9. Аргунова М. В. Стратегия формирования экологической культуры школьников // Химия в школе. – 2009. – № 1. – С. 40-43.
10. Байрак О. М., Самородов В. М. та ін. В гаю заграли проліски. – Полтава, 1994. – 55 с.
11. Балашов М. И. Дидактическая игра на уроке // Школьные технологии. – 1998. – С. 137.
12. Баранова Т. Нетрадиційний урок з теми: "Профілактика захворювань органів дихання" // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 2. – С. 39-40.
13. Барановська О. Форми навчання в профільній школі // Біологія і хімія в школі. – 2007. – № 4. – С. 38-41.
14. Белкина Г. А. Урок-путешествие // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 29-30.
15. Белоусова О. С. “Вредным привычкам – нет!” Выступление агитбригады // Биология в школе. – 2004. – № 7. – С. 51-55.
16. Берк Э. Знаете ли вы, что значит быть учителем-профессионалом? // Відкритий урок. - 2001. – № 11 – 12. – С. 4 – 12.
17. Бобылева Л. Д. Беседы со школьниками // Биология в школе. – 2004. – № 5. – С. 47-51.
18. Бобылева Л. Д. Беседы со школьниками // Биология в школе. – 2004. – № 6. – С. 65-69.
19. Богачёва Т. Ю. Карьера и здоровье: актуальная тема для беседы со старшеклассниками // Химия в школе. – 2009. – № 5. – С. 67-68.
20. Богданова Д.К. Дидактичний матеріал із загальної біології. – К.: Рад. школа, 1988. – 150 с.
21. Бочко М. І. Зона тривоги. Пташиний грип: Інтерактивний екологічний тренінг // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 6. – С. 25-31.
22. Бригідир Г.З., Гайда Г.В., Галашина О.Я. та ін. Біологія. 10 – 11 клас. Поурочне планування. Конспекти уроків. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 208 с.
23. Бруновт Е.П., Малахова Г.Я., Соколова Е.О. Уроки анатомії, фізіології і гігієни людини. – К.: Рад. школа, 1984. – 176 с.

24. Бугай О. В. Біологія у визначеннях, таблицях та схемах. 7-11 кл. /О. В. Бугай, О. М. Микитюк, О. Г. Вовк. – 3-є вид., допов. – Х.: Веста : Ранок, 2004. – 128 с.
25. Быченкова Н. Н. Урок-викторина "Что? Где? Когда?" // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 26-27.
26. Быченкова Н. Н. Урок-викторина // Биология. Приложение к газ. "Первое сентября". – 1996. – № 8. – С. 5.
27. Вахно Л. І. Головоломки на уроках: учителю біології // Рідна школа. – 1991. – № 10. – С. 43.
28. Вороненко Т. Проведення факультативного курсу "Еколого-гідрохімічна характеристика стану природних вод" // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 4. – С. 10-15.
29. Воронин Л. Г., Маш Р. Д. Методика проведения опытов и наблюдений по анатомии, физиологии и гигиене человека. – М.: Просвещение, 1983. – 236 с.
30. Гайдук К. В. Ферменти – біологічні каталізатори // Біологія. – 2003. – № 14. – С. 28-30.
31. Гладюк Т., Жирська Г., Міщук Н. Похла Л. Біологія. 10 клас. Планування навчального матеріалу: Посібник для вчителів біології. Вид. 2-е, перер. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. – 64 с.
32. Горяна Л. Г. До вивчення теми "Шкідливий вплив куріння на організм людини" // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 5. – С. 8-13.
33. Гуріненко Н. О., Бажан А. Г. Позакласна та позаурочна робота з біології. Навчально-методичний посібник. – Полтава: ПДПУ. – 2005. – 92 с.
34. Гуріненко Н.О., Жданова Ю.В., Момот О.М. Дидактичні ігри на уроках зоології: Методичний посібник для студентів природничого факультету та вчителів біології. – Полтава, 2000. – 60 с.
35. Дехтяренко О. В. "Драма идей от косности людей". Биологический вечер // Биология в школе. – 2003. – № 7. – С. 56-61.
36. Діордієва Г. Підготовка учнівського активу до екологічної просвітницької діяльності // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 3. – С. 42-43.
37. Дунаевский Г. А., Попик С. Я. Овощи и фрукты в питании здорового и больного человека, – К.: Здоровье, 1990. – 160 с.
38. Дяченко К. Урок-гра "Щасливий випадок" // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 3. – С. 26-28.
39. Еремина О. А., Медведева Л. В. "Если хочешь быть здоров!" Городская викторина // Биология в школе. – 2005. – № 2. – С. 64-69.
40. Євсєєва О. Взаємодія викладача і студента у процесі виконання творчих завдань // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 3. – С. 39-41.
41. Желтова Е. Е., Моисеева С. В. "Земля – планета будущего?" Школьный праздник // Биология в школе. – 2003. – № 5. – С. 43-46.
42. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності // Рідна школа. – 2000. – № 1. – С. 27.
43. Жук Ю. Забезпеченість кабінетів біології та хімії засобами навчання // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 3. – С. 48-51.
44. Жуковская Р. И. Воспитание ребенка в игре. – М.: АПН, 1963. – 320 с.
45. Жуковская Р. И. Игра и её педагогическое значение. – М.: Педагогика, 1975. – 112 с.
46. Журавлев А. П., Павлюк Н.А. Язык и компьютер. – М.: Просвещение, 1989. – 137 с.

47. Задерей Н. Організація учнівської екологічної експедиції // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 3. – С. 31-34.
48. Задорожний К. М. Викладання біології у профільних класах. – Х.: Основа, 2006. – 112 с.
49. Захлебный А. Н. Школьный праздник «День окружающей среды» // Биология в школе. – 1988. – № 3. – С. 74-75.
50. Зверев И. Д. Книга для чтения по анатомии, физиологии и гигиене человека. – М.: Просвещение, 1983. – 224 с.
51. Зверев И. Д., Мягкова А. Н. Общая методика преподавания биологии в средней школе. – М.: Просвещение, 1985. – 191 с.
52. Зримова Н. Устами младенца: Игры в преподавании биологии // Все для учителя. – 1998. – № 5-6. – С. 36-38.
53. Івашин Д. С., Самородов В. М., Буйдін В. В.. Щоб росли горицвіти. Розповіді про рідкісні рослини та тварини Полтавщини. – Полтава, 1992. – 69 с.
54. Кавтарадзе Д. Н., Букварева Е. Н. Настольная имитационная игра "Остров" // Биология в школе. – 1990. – № 6. – С. 46-50.
55. Кінзерська Н. "Всюдисущий силіцій": Урок-подорож // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 4. – С. 30-31.
56. Колонькова О. Самоаналіз у екологічному вихованні старшокласників // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 1. – С. 42-45.
57. Колотилова А. И., Глушанков Е. П. Витамины: химия, биохимия и физиологическая роль. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1976. – 246 с.
58. Кузнецова В.І. Методика викладання біології. – Харків: Торсінг, 2001. – 176 с.
59. Кузьменко Г. Інтерактивні методи на уроках біології у класах філологічного профілю // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 5. – С. 15-17.
60. Кулікова Л. Інтегрований урок "Овочі й фрукти у традиціях і міфах стародавніх народів" // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 1. – С. 18-22.
61. Кулініч О. Інтерактивні уроки біології людини: 9 кл. /О. Кулініч, Л. Слободянюк. – К.: Шкільний світ, 2007. – 128 с.
62. Курочкина Е. Ю. Игра в процесс обучения // Биология в школе. – 1999. – № 3. – С. 32-34.
63. Кучеренко М.Е. та ін. Загальна біологія (підручник). 10. – К.: Генеза, 2003. – 232 с.
64. Кучеренко М.Є. та ін. Загальна біологія (підручник). 10–11. – К.: Генеза, 1998, 2000. – 464 с.
65. Кучеров І. Інтелектуальна гра "Дивовижний біологічний світ": Методичні рекомендації до формування біологічних понять в учнів 9 класу // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 5. – С. 20-22.
66. Кушнір М. "Зелений розмай України": Біологічна вікторина // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 4. – С. 31-33.
67. Лукьянова В. Е. "Эра генетики. Процесс познания: через историю к теории, от теории к практике". Урок-семинар // Биология в школе. – 2003. – № 5. – С. 24-28.
68. Мазо В. Б. Зелёного змея – в черную книгу! // Биология в школе. – 1989. – № 6. – С. 56-59.
69. Мазо В. Б., Парамонова Л. М. Сохрани нашу землю голубой и зелёной. Экологический вечер // Биология в школе. – 1990. – № 3. – С. 60-63.

70. Мартынова Е. Б. Новые технологии в предпрофильной подготовке школьников // Биология в школе. – 2004. – № 8. – С. 36 – 38.
71. Матяш Н. Погляд на проблему комп'ютеризації навчального процесу // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 4. – С. 54-55.
72. Методика викладання біології. Навчально-польовий практикум. – Полтава: АСМІ, 2003. – 188 с.
73. Милицына Л. П. Урок-спектакль (Эволюционная теория Ч. Дарвина) // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 32-34.
74. Минский Е. М. От игры к знаниям. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.
75. Миркин Б. М., Наумова Л. Г. “Выбор пути в будущее”. Ролевая игра // Биология в школе. – 2003. – № 6. – С. 64-68.
76. Миркин Б. М., Наумова Л. Г. “Сколько нас будет”. Ролевая игра // Биология в школе. – 2003. – № 8. – С. 55-59.
77. Миркин Б. М., Наумова Л. Г. “Угроза живому на Земле”. Ролевая игра из цикла “Устойчивое развитие” // Биология в школе. – 2003. – № 4. – С. 62-66.
78. Миркин Б. М., Наумова Л. Г. “Что мы натворили”. Ролевая игра из цикла “Устойчивое развитие” // Биология в школе. – 2003. – № 3. – С. 54-60.
79. Миронова Р. И. Игры в развитии активности детей. – Мн.: Народная асвета, 1989. – 176 с.
80. Мишечкина С. А. “Охрана видов в России”. Школьная пресс-конференция // Биология в школе. – 2004. – № 3. – С. 56-59.
81. Мороз І. В., Мороз Л. І. Словник-довідник з біології. – К.: Генеза, 2001. – 286 с.
82. Мороз І. В., Степанюк А. В., Гончар О. Д., Міщук Н. Й., Барна Л. С., Жирська Г. Я. Загальна методика навчання біології. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
83. Муртазин Г. М. Задачи и упражнения по общей биологии. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
84. Муртазин Г. М. Активные формы и методы обучения биологии. Человек и его здоровье: Книга для учителя: Из опыта работы. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.
85. Наши знакомые незнакомцы. – Днепропетровск : Проминь, 1990. – 199 с.
86. Нетрадиційні уроки з біології. 7-12 класи / Укладач Л. І. Нечволод. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 128 с.
87. Нечитайлова Е. В. Go to the white-board, или интерактивная доска на уроке химии // Химия в школе. – 2009. – № 6. – С. 33-38.
88. Никишов А. И. Теория и методика обучения биологии. – М.: Колос, 2007. – 304 с.
89. Никишов А. М., Рохлов В. С. Человек и его здоровье. Задания для самостоятельной работы учащихся. – М. – Харьков : Рауб, 1996. – 216 с.
90. Нилова Л. И. Обучение в процесс игры // Биология в школе. – 1988. – № 4. – С. 48.
91. Огарёв Н. А. Школьникам о СПИде // Биология в школе. – 1988. – № 1. – С. 25-29.
92. Огієко О. Особливості дидактичної гри з біології // Біологія і хімія в школі. – 1997. – № 4. – С. 22.
93. Організація, зміст і оцінювання неперервної педагогічної практики майбутніх учителів: Навчально-методичний посібник / Авт. кол. За заг. ред. д.п.н., проф., член-кор. АПН України А.М. Бойко. – Полтава, 2002. – 144 с.

94. Основні напрямки діяльності класного керівника (Інструктивно-методичний лист Міністерства освіти України № 1/9 – 163 від 30.10.92 р.) // Інформаційний збірник. – 1993. – № 23. – С. 10 – 18.
95. Павлова Е. А., Носкова Н. В. “Вредным привычкам нет!” Школьный вечер // Биология в школе. – 2003. – № 2. – С. 59-62.
96. Пакулова В. М. Методика обучения биологии. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 128 с.
97. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок. – К.: Рад. шк., 1989. – 204 с.
98. Плетена Т. Урок-прес-конференція з теми: “Охорона природи – справа кожного” (9 клас) // Біологія і хімія в школі. – 2007. – № 1. – С. 23-27.
99. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти // Директор школи. – 2001. – № 3. – С. 7; Позакласний час. – 2000. – № 26 – 27. – С. 61.
100. Похила Л.С., Яцук Г.Ф., Гдаль Б.Б. Використання скарбниці народних знань у процесі вивчення біології. Царство рослини. – Тернопіль: Мандрівець, 1998. – 72 с.
101. Програма для середньої загальноосвітньої школи. Біологія. – К.: Шкільний світ, 2001. – 144 с.
102. Пустовіт Н. О., Плечова З. Н. Екологічні задачі, ігри та вікторини. – К.: Наукова думка, 1995. – 72 с.
103. Ранникмяэ М. И., Тыльдсепп А. А., Сушко В. И. Использование дидактических игр на уроках химии. – Химия в школе. – 1985. – № 6. – С. 49-50.
104. Ранникмяэ М. И., Тыльдсепп А. А., Сушко В. И. Элементы дидактических игр на уроках химии. – Химия в школе. – 1984. – № 1. – С. 54.
105. Романишин Л. Урок біології із застосуванням інтерактивних прийомів // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 6. – С. 20-23.
106. Русских Г. А. Проектирование игровой деятельности // Биология в школе. – 2003. – № 8. – С. 30-34.
107. Самостоятельные работы учащихся по биологии /Е. П. Бруновт, А. Е. Богоявленская и др. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
108. Свиридская М. Д., Федоренко Г. Ф. Обобщающий урок в форме ролевой игры // Биология в школе. – 1988. – № 1. – С. 33-36.
109. Селевко Т. К. Современные образовательные технологии // Школьные технологии. – 1998. – № 2. – С. 50, 250.
110. Симоненко Т. Лекція-візуалізація як одна з інноваційних форм навчання // Рідна мова. – 2004. – № 3. – С. 59-61.
111. Синельникова И. Д. Игра как средство развития интереса к биологии. – М.: АПН, 1963. – 144 с.
112. Сліпчук І. Ю. Дидактичні можливості інформаційних технологій у навчанні біології // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 5. – С. 32-34.
113. Современные уроки биологии. Пособие для учителя / В. Н. Максимова. – М.: Просвещение, 1965. – 160 с.
114. Современный урок биологии. Под ред. Н. М. Верзилина. – Л., ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1975. – 208 с.
115. Степанова Н. А. “Антропогенные факторы и их воздействие на окружающую среде”. Исследовательский проект // Биология в школе. – 2004. – № 8. – С. 31-35.

116. Стецюк Л. О. Щасливий випадок // Біологія. – № 29. – 2003. – С. 22-23.
117. Суряднова В. П., Строколіс О. І. Рольові ігри як нетрадиційна форма навчання учнів біології / Методика викладання біології, хімії, географії. – 1991. – вип. 8. – С. 18.
118. Талютина О. А. Межпредметный урок “Современный этап эволюции человека” // Биология в школе. – 2005. – № 1. – С. 28-32.
119. Тиждень біології в школі / Упорядн. К. М. Задорожний. – Х.: Основа, 2006. – 160 с.
120. Ткачева И. В. Урок-игра. Урок-зачет // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 30-31.
121. Трайтак Д. И. Ботанические викторины. – К.: Рад. шк., 1966. – 86 с.
122. Трайтак Д. И. Разновидности словесных методов на уроках биологии. / В сб. Современный урок биологии, ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1975. – С. 126-132.
123. Трофимова Г. В. Урок-соревнование // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 26-29.
124. Урок: возможны варианты // Биология в школе. – 1991. – № 5. – С. 26-34.
125. Уроки общей биологии. / В.М. Корсунская, Г.Н. Мироненко, Н.М. Верзилин и др. – М.: Просвещение, 1986. – 288 с.
126. Устинович Г. И. “Наркотик. Стоит ли ему доверять?” Блицтурнир // Биология в школе. – 2004. – № 2. – С. 62-64.
127. Федорев Г. Ф. Дидактическая игра в процесс изучения биологии // Биология в школе. – 1981. – № 3. – С. 31.
128. Форми навчальних занять шкільного курсу Біологія. Навчально-методичний посібник для студентів заочного відділення природничого факультету / Укладачі Гуріненко Н. О., Бажан А. Г., Двірна Т. С. – Полтава, 2008. – 140 с.
129. Форми навчання в школі / За ред. Ю. І. Мальованого. – К.: Освіта. – 1992. – 160 с.
130. Хохлова Т.Є. Навчальні ігри з біології // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 6. – С. 33-35.
131. Хрипунов Е. К., Кайм Л. Т. и др. Час занимательной ботаники // Биология в школе. – 1988. – № 6. – С. 55-66.
132. Целух Н. Ф., Гармаш И. И. Бионика в школе. – К.: Рад. шк., 1990. – 112 с.
133. Циклов С. Б. “Слабое звено” жизни. Урок-импровизация // Биология в школе. – 2003. – № 2. – С. 36-38.
134. Шапиро И. А. Загадки растения сфинкса. – Л.: Гидрометеиздат, 1991. – 80 с.
135. Школьный вечер «Лесные Робинзоны» // Биология в школе. – 1991. – № 3. – С. 60-62.
136. Шулдик В. Интегративні технології фронтального навчання на уроках біології // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 2. – С. 17-19.
137. Щербакова И. А. Учимся управлять природными ресурсами. Имитационная игра // Биология в школе. – 2004. – № 8. – С. 62-64.
138. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри: навчальний посібник. – К.: Вища школа. – 1993. – 120 с.
139. Экологический вечер «Полезьа и вред сорных растений» // Биология в школе. – 1991. – № 2. – С. 63-64.
140. Я готуюсь до уроку біології. Складні уроки 9-11 кл. / Упорядження В. Мишкіна. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с.

141. Я иду на урок биологии: Человек и его здоровье: Книга для учителя. – М.: Изд-во «Первое сентября», 2001. – 256 с.
142. Яковлева Є. В. Уроки біології в 9 класі. Методичний посібник для вчителів біології. – Запоріжжя: Просвіта, 1999. – 224 с.
143. Янушкевич Л. В. Экологические группы насекомых. Урок-игра // Биология в школе. – 1997. – № 3. – С. 38-43.
144. Ясакова Т. Ю. Різномірівневі завдання в особистісно орієнтованому навчанні // Біологія і хімія в школі. – 2006. – № 6. – С. 36-37.

**Література,
що використана при укладанні робочої програми**

1. Інструктивно-методичний посібник з педагогічної практики студентів IV – V курсів природничого факультету / Упорядники А. Г. Бажан, Н. О. Гуріненко. – Полтава: ПДПУ, 2003. – 27 с.
2. Організація, зміст і оцінювання неперервної педагогічної практики майбутніх учителів: Навчально-методичний посібник / Авт. кол. За заг. ред. д.п.н., проф., член-кор. АПН України А. М. Бойко. – Полтава, 2002. – 144 с.
3. Оцінювання результатів практики за умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Методичні рекомендації / Укл. О.А. Москаленко, Н.О. Сайко, Н.М. Савельєва. – Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2009. – 11 с. (0,9 друк. арк.)
4. Положення про практики у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка / Укладачі: П. В. Киридон, Н. М. Савельєва, Т. С. Япринець. – Полтава-ПНПУ, 2010. – 31 с.